

Oczekiwania środowiska pielęgniarskiego wobec procesu kształcenia

The expectations of nurses in connection with the process of their education

Katarzyna Pawłowska, Anna Doboszyńska

Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego, Wydziału Nauki o Zdrowiu
Warszawski Uniwersytet Medyczny

AUTOR DO KORESPONDENCJI:

Katarzyna Pawłowska
Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego
Ul. Erazma Ciołka 27,
01-445 Warszawa
Tel./fax. /22/ 836 09 71
E-mail: pawlowskaa_katarzyna@wp.pl

STRESZCZENIE

OCZEKIWANIA ŚRODOWISKA PIELĘGNIARSKIEGO WOBEC PROCESU KSZTAŁCENIA

Cel pracy. Ciągły rozwój medycyny powoduje, że współczesne pielęgniarstwo wymaga stałego doskonalenia zawodowego. Celem przeprowadzonego badania była próba odpowiedzi na pytanie, jakie są oczekiwania pielęgniarek związane z podjęciem procesu dalszej edukacji.

Materiał i metodyka. W badaniu udział wzięło 405 studentów pielęgniarstwa trzech uczelni wyższych w Polsce. Narzędzie badawcze stanowiły dwie autorskie ankiety.

Wyniki. Dla 30% studentów studiów II stopnia tzw. magisterskich i 36% studentów studiów zawodowych tzw. pomostowych powodem podjęcia studiów była chęć zdobycia wiedzy, doświadczenia, poszerzenia horyzontów. Duży wpływ miało również zdobycie tytułu zawodowego dla studentów studiów magisterskich – 30%. Tylko 5% respondentów odpowiedziało, że nie poszerza swojej wiedzy poza studiami. Po ukończeniu studiów 31% ankietowanych oczekuje lepszych zarobków, 25% ankietowanych podniesienia umiejętności zawodowych. Chęć podjęcia studiów II stopnia deklaruje ¼ studentów studiów pomostowych. Ponad 60% ankietowanych nie chce wyjechać za granicę w celach zarobkowych po skończeniu studiów.

Wnioski. Pielęgniarki/rze podejmują dalszą edukację na studiach ponieważ chcą zdobyć wiedzę i doświadczenie. Ankietowani uczestniczą w kursach, szkoleniach i konferencjach. Po ukończeniu studiów oczekują głównie lepszych zarobków oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych. Większość studentów po ukończeniu edukacji nie chce wyjechać za granicę w celach zarobkowych.

Słowa kluczowe: oczekiwania, kształcenie, pielęgniarki

ABSTRACT

THE EXPECTATIONS OF NURSES IN CONNECTION WITH THE PROCESS OF THEIR EDUCATION

Introduction. Due to the constant development of medicine, modern nursing requires constant training.

Aim. The aim of the study was an attempt to examine the expectations of nurses in connection with the process of their further education.

Material and methods. The subjects of the research were 405 students of nursing at 3 universities in Poland. The study used two questionnaires.

Results. In the opinion of 30% of master degree students and 36% of transfer students the studies were to gain knowledge, experience, and to broaden their horizons. Another important reason was to obtain Master's degree (30% of graduate students).

Only 5% of the respondents admitted not broadening their knowledge beyond the studies. The subjects expected to obtain better wages (31%) and to improve their qualifications (25%) after the graduation. Over 60% of the respondents had no intention of going abroad to work after the graduation.

Conclusions. Nurses undertake further education in colleges in order to gain knowledge and experience. The respondents actively participate in courses, workshops and conferences. Mostly after the graduation they expect better wages and higher qualifications. Most of them do not intend to go abroad to work upon the completion of their education.

Keywords: expectations, education, nurses

WSTĘP

Pielęgniarstwo to jeden z najtrudniejszych a jednocześnie najpiękniejszych zawodów. Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej mówi, że pielęgniarka/pielęgniarz to samodzielny pracownik ochrony zdrowia sprawujący

opiekę medyczną nad pacjentem, asystujący przy zabiegach, operacjach, wypełniający zlecenia lekarskie w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji, zajmujący się szeroko rozumianą edukacją zdrowotną i promocją zdrowia [1]. Historia tego zawodu wiąże się nierozdzielnie z rozwojem nauk medycznych. Od początku swego istnienia człowiek

podejmował pewne czynności związane z utrzymaniem zdrowia i życia ale były to działania instynktowne. Rozwój cywilizacyjny spowodował wyodrębnienie się nauk medycznych, a co za tym idzie zawodów z nią związanych.

Ciągły rozwój medycyny powoduje, że współczesne pielęgniarstwo wymaga stałego doskonalenia zawodowego. Zarówno zakres działania jak i uregulowania prawne ewoluują wraz z jej rozwojem. Współczesna pielęgniarka/pielęgniarz to osoba o wysokim wykształceniu, z dużym zakresem obowiązków zawodowych, ogromną odpowiedzialnością związaną z życiem i zdrowiem pacjenta. Równocześnie to osoba, która podejmuje działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji i jak każdy człowiek ma w stosunku do swojego zawodu określone oczekiwania.

MATERIAŁ I METODYKA

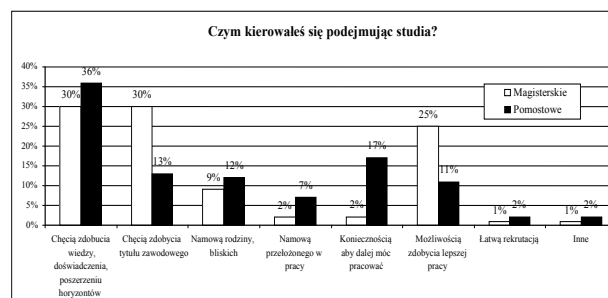
Badanie zostało przeprowadzone między styczniem a lutym 2011 roku. Objęło ono łącznie 405 studentów pielęgniarstwa trzech uczelni wyższych w Polsce: Warszawski Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach, Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Wśród nich było 214 osób uczęszczających na studia II stopnia tzw. magisterskie oraz 191 osób studiujących na studiach zawodowych tzw. pomostowych.

Wszyscy ankietowani to osoby, które posiadają prawo wykonywania zawodu. Średni staż pracy wśród studentów studiów zawodowych wynosi 20 lat. Pracują oni głównie w szpitalach - 63%, a 1/4 z nich w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej. Wśród studentów studiów magisterskich większość to osoby w przedziale wiekowym do 30 roku życia oraz pracujące w zawodzie (81%).

Narzędzie badawcze stanowiły dwie ankiety. Pierwsza zawierająca 16 pytań skierowana była do studentów studiów II stopnia. Natomiast drugi kwestionariusz skierowany do studentów studiów zawodowych składał się z 17 pytań. Ankiety były przekazane respondentom bezpośrednio przez autorów. Respondenci byli pytani m.in.: czym kierowali się podejmując studia, jak poszerzają swoją wiedzę poza studiami jak również jakie są ich oczekiwania związane z ukończeniem nauki. Wszyscy ankietowani mieli zagwarantowaną anonimowość. Do analizy badania wykorzystano arkusz kalkulacyjny programu Microsoft Office Excel.

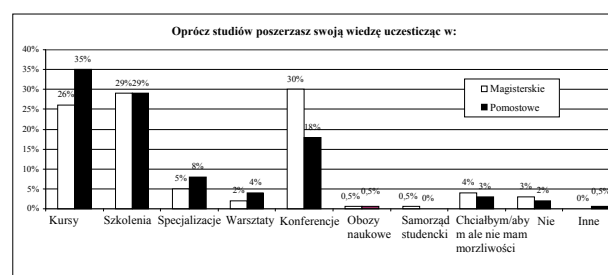
WYNIKI BADAŃ

Ankietowani wskazali, że podejmując studia najczęściej kierowali się chęcią zdobycia wiedzy, doświadczenia, poszerzenia horyzontów. Wśród studentów studiów magisterskich istotne znaczenie miało również uzyskanie tytułu zawodowego (30%) oraz zdobycie lepszej pracy (25%) (Ryc.1.).

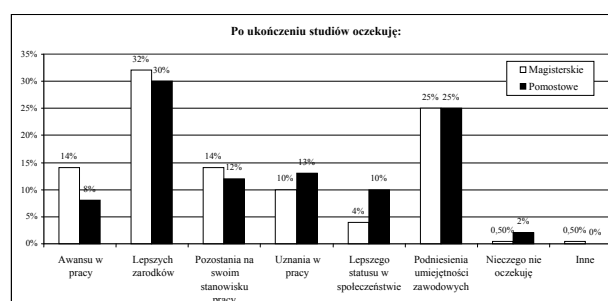
■ Ryc. 1. Motywy podjęcia studiów przez ankietowanych.

Respondentów zapytano również jak poszerzają swoją wiedzę zawodową poza uczelnią. Najczęściej wskazywali kursy, szkolenia oraz konferencje. Tylko 5% ankietowanych nie poszerza swojej wiedzy, natomiast 7% badanych wskazało, że chciałaby dalej kształcić się zawodowo, ale nie ma takiej możliwości (Ryc.2.).

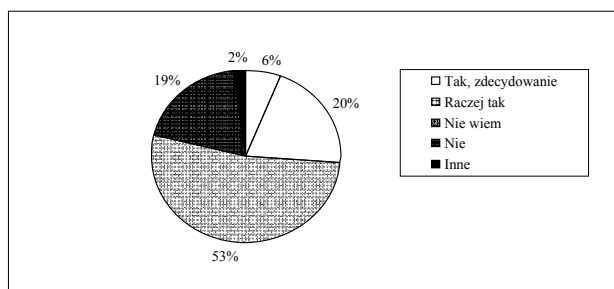
■ Ryc. 2. Formy poszerzania wiedzy poza studiami.

Ankietowani w większości oczekują po ukończeniu studiów lepszych zarobków oraz podniesienia umiejętności zawodowych. Dla 14% ankietowanych ważne jest również uznanie w pracy jakie może im dać świadectwo ukończenia studiów. Wśród studentów studiów pomostowych 12% wskazało, że oczekują w związku z kształceniem pozostania na swoim obecnym stanowisku pracy. Taką odpowiedź wskazało także 14% studentów studiów magisterskich (Ryc.3.).

■ Ryc. 3. Oczekiwania respondentów związane z ukończeniem studiów.

Studentów studiów pomostowych zapytano czy planują po zakończeniu studiów podjąć studia II stopnia. Tylko 26% odpowiedziało, że zdecydowanie tak lub raczej tak. Ponad połowa ankietowanych nie wie jeszcze czy będzie kontynuować kształcenie. Odpowiedzi „nie” wskazało 19% respondentów (Ryc.4.).

Ryc. 4. Chęć podjęcia studiów II stopnia przez studentów studiów pomostowych.

Jedno z pytań dotyczyło minimalnego wynagrodzenia miesięcznego brutto pielęgniarki/arza, które satysfakcjonowałoby ankietowanych. W grupie studentów pomostowych kwota ta wynosiła 5050zł, a w grupie studentów studiów magisterskiej 4140zł.

Tylko 5% ankietowanych wskazała możliwość podjęcia pracy za granicą po zakończeniu studiów. Ponad 60% studentów zarówno studiów pomostowych jak i magisterskich odpowiedziało, że nie chce pracować za granicą. Ponad ¼ wszystkich respondentów jeszcze nie podjęła decyzji w tej sprawie.

DYSKUSJA

Współczesna pielęgniarka to osoba, która różni się od swoich poprzedniczek przede wszystkim poziomem wiedzy, jaka jest jej niezbędna do uprawiania zawodu. Związane jest to z ciągłym rozwojem nauk medycznych oraz rosnącymi oczekiwaniami pacjentów. Obowiązek stałego aktualizowania wiedzy i doskonalenia zawodowego pielęgniarek został wpisany do ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej [1].

Mimo, że obecny system kształcenia pielęgniarek daje prawo wykonywania zawodu po ukończeniu trzyletnich studiów licencjackich to współczesne środowisko pielęgniarskie podejmuje trud dalszego kształcenia. Ma w stosunku do tego procesu oczekiwanie, których poznanie było głównym celem pracy.

Badani podjęli proces dalszego kształcenia i stąd pytanie o motywy, którymi kierowali się podejmując taką decyzję. Najczęstszym powodem podjęcia studiów była chęć zdobycia wiedzy, doświadczenia i poszerzenie horyzontów (30% wśród studentów studiów magisterskich i 36% wśród studentów studiów pomostowych). Ten motyw do podjęcia dalszej nauki wśród pielęgniarek jest ukazany również w innych badaniach. W roku 2001 został wskazany jako dominujący w badaniach Kamińskiej, które przeprowadziła w Bydgoszczy wśród pracujących i studiujących pielęgniarek [2]. Chęć dokończenia została wskazana jako najistotniejszy również w badaniu przeprowadzonym w 2006 roku wśród studentów pielęgniarstwa w Słupsku i Kutnie [3].

Dla 30% studentów studiów magisterskich duży wpływ na decyzję o podjęciu dalszej nauki miało również zdobycie tytułu zawodowego magistra. Ten czynnik w niewielkim stopniu był istotny dla studentów pomostowych. Potwierdza to pytanie skierowane do tej grupy respondentów, w którym zapytano, czy po ukończeniu studiów po-

mostowych planują podjąć studia magisterskie. Tylko 26% odpowiedziało, że zdecydowanie tak lub raczej tak.

Możliwość zdobycia lepszej pracy była istotnym motywem podjęcia studiów dla 25% studentów studiów II stopnia. Dla 17% studentów studiów pomostowych była to konieczność aby móc dalej pracować w zawodzie. Zabezpieczenie przyszłości zawodowej wiąże się zapewne z problemami na rynku pracy, które dotyczą również środowisko pielęgniarskie. Ten czynnik również był najistotniejszym motywem podjęcia studiów w badaniach przeprowadzonych wśród pielęgniarek studiujących w Bielsku-Białej [4].

Studenci pytani byli w badaniu o inne formy poszerzania wiedzy poza studiami. Analizując uzyskane w tym pytaniu dane okazało się, że są to głównie szkolenia, kursy i konferencje. Przy czym w konferencjach bierze udział 30% studentów studiów magisterskich a tylko 18% studentów pomostowych. Udział w konferencjach jest wysiłkiem intelektualnym mającym charakter rozwoju naukowego, który jak wskazują wyniki procentowe jest domeną przede wszystkim młodego pokolenia medyków. Wskazanie tylko przez 5% badanych odpowiedzi „nie poszerzam swojej wiedzy” potwierdza wysoką świadomość współczesnych pielęgniarek związaną z koniecznością ustawicznego kształcenia.

Podjęcie trudu dalszego kształcenia związane jest z oczekiwaniami jakie ma środowisko pielęgniarskie wobec swojej przyszłości. Za najważniejsze oczekiwania związane z ukończeniem studiów badana grupa uznała wzrost wynagrodzenia i podniesienie umiejętności zawodowych. Czynnik ekonomiczny czyli lepsze zarobki jest dominujący wśród badanych. Mają oni określone oczekiwania co do wysokości zarobków jakie satysfakcjonowałyby ich grupę zawodową.

W pytaniu dotyczącym zarobków wskazywali kwoty od 2 do 7 tysięcy złotych co dało średnio kwotę 5050 zł brutto wśród studentów studiów pomostowych i 4140 zł wśród studentów studiów magisterskich. Wzrost wynagrodzenia jako czynnik motywujący do podejmowania kształcenia został wskazany również w badaniach pielęgniarek z Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Elblągu [5]. Taki efekt potwierdzają wyniki ankiet, które wypełniali pierwsi absolwenci studiów pomostowych, o których pisze Beata Cholewka, Dyrektor Departamentu Pielęgniarek i Położnych w Ministerstwie Zdrowia. Z ankiet tych wynika, że studia te pomagają w karierze zawodowej. Dzięki ich ukończeniu 43% absolwentów otrzymało podwyżkę, a 41% awansowało na wyższe stanowisko [6]. Podniesienie umiejętności zawodowych zostało wskazane jako jeden z najistotniejszych w badaniach przeprowadzonych wśród pielęgniarek studiów podyplomowych organizowanych przez Warszawski Uniwersytet Medyczny [7].

Uregulowania prawne wynikające ze wstąpienia Polski do Unii Europejskiej dają pielęgniarkom możliwość pracy w innych krajach członkowskich. Okazuje się, że 60% ankietowanych nie planuje pracować za granicą. Tylko 5% zadeklarowała taką chęć, co nie potwierdza ogólnie panującej opinii, że środowisko pielęgniarskie masowo wyjeżdża do pracy zarobkowej za granicę. Podobne opinie o chęci pracy za granicą wyraziły pielęgniarki we wspomnianym już badaniu w Bielsku-Białej [5]. Jak podaje Na-

czelna Izba Pielęgniarek i Położnych nie ma pełnych danych na temat liczby pielęgniarek pracujących w krajach Unii Europejskiej [8]. Skalę tego zjawiska można ocenić na podstawie liczby zaświadczeń wydanych na potrzeby uznania kwalifikacji zawodowych, w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych pielęgniarek. Wskaźnik ten kształtuje się na poziomie od 1,5% do 3% [9].

Stosunkowo niskie zainteresowanie wyjazdem do pracy za granicę potwierdzają też badania przeprowadzone w Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej. W roku 2009 w porównaniu do roku 2006 około 50% mniej absolwentów studiów pielęgniarskich deklaroowało chęć podjęcia pracy w zawodzie poza granicami Polski [10].

Analizując wyniki przeprowadzonych badań należy stwierdzić, iż środowisko pielęgniarskie podnosi poziom swojego wykształcenia ponieważ chce zwiększać kwalifikacje, poszerzać horyzonty i zdobywać doświadczenie. Jest świadome wyzwań współczesnego rynku pracy w zakresie opieki medycznej. Równocześnie ma określone oczekiwania związane z podjęciem trudu doskonalenia zawodowego. Oczekiwania te są zbieżne w obu badanych grupach, mimo, że powody podjęcia dalszej nauki są różne.

WNIOSKI

1. Pielęgniarki/rze podejmują dalszą edukację na studiach ponieważ chcą zdobyć wiedzę i doświadczenie. Chęć zdobycia tytułu zawodowego jest motywem tylko dla 1/4 badanych. Dla wielu studia to możliwość zdobycia lepszej pracy.
2. Studenci poszerzają swoją wiedzę przez uczestnictwo w kursach, szkoleniach i konferencjach. Tylko niewielka grupa studentów studiów zawodowych planuje podjąć studia magisterskie.
3. Większość ankietowanych nie chce wyjechać za granicę po ukończeniu studiów.
4. Studenci oczekują po ukończeniu studiów głównie lepszych zarobków oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych.

PIŚMIENNICTWO

1. Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodach pielęgniarki i położnej, Dz.U.01.57.602 z póź. zm.
2. Kamińska M. Motywy kształcenia pielęgniarek i położnych na poziomie akademickim. *Pielęgniarstwo Polskie*. 2002;1(13):50-59.
3. Lesińska-Sawicka M, Kapała W. Studia pomostowe dla pielęgniarek w ocenie ich absolwentów. *Nowoczesne Pielęgniarstwo i Położnictwo*. 2007;1(1). Portal Pielęgniarek i Położnych - <http://www.pielęgniarki.info.pl>.
4. Kolonko J, Grzywna T, Sternal D i wsp. Licencjackie studia pomostowe dla pielęgniarek w opinii studentów WNOZ ATH w Bielsku-Białej. *Problemy Pielęgniarstwa*. 2008;16(1,2):88-93.
5. Bidzińska E, Sobczak M, Rakowska K. Motywy podwyższania kształcenia przez pielęgniarki Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Elblągu. *Problemy Pielęgniarstwa* 2007;15(2,3):197-202.
6. Studia z UE dla 18 tys. pielęgniarek, *Dziennik Gazeta Prawna*, http://praca.gazetaprawna.pl/wywiady/457448,studia_z_ue_dla_18_tys_pielęgniarek.html, publikacja 11.10.2010 r.
7. Leńczuk-Gruba A, Kobos E, Wójcik G. Motywy uczestnictwa pielęgniarek w kształceniu podyplomowym organizowanym przez Warszawski Uniwersytet Medyczny. *Medycyna, Dydaktyka, Wychowanie*. 2009;16(4):25.
8. Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych, <http://www.izbapiel.org.pl/index.php?id=228>, dane na dzień 31.12.2010 r.
9. Wójcik G, Sienkiewicz Z, Wrońska I. Migracja zawodowa personelu pielęgniarskiego jako nowe wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia. *Problemy Pielęgniarstwa*. 2007;15(2,3):120-127.
10. Ławska W, Dębska G, Zięba M i wsp. Przygotowanie zawodowe i plany absolwentów kierunku pielęgniarstwo w Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Targu. *Problemy Pielęgniarstwa*. 2010;18(2):163-168.

Praca przyjęta do druku: 29.11.2011

Praca zaakceptowana do druku: 19.03.2012